

ЄВРОПЕЙСЬКІ ОРІЄНТИРИ РОЗВИТКУ УКРАЇНИ: НОВІ ВИМІРИ У ВОЄННИЙ ЧАС

Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції

ЄВРОПЕЙСЬКІ ОРІЄНТИРИ РОЗВИТКУ УКРАЇНИ: НОВІ ВИМІРИ У ВОЄННИЙ ЧАС

МАТЕРІАЛИ
Міжнародної науково-практичної конференції

Одеса, 16 травня 2025 року

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Національний університет «Одеська юридична академія»

ЄВРОПЕЙСЬКІ ОРІЄНТИРИ РОЗВИТКУ УКРАЇНИ: НОВІ ВИМІРИ У ВОЄННИЙ ЧАС

МАТЕРІАЛИ
Міжнародної науково-практичної конференції

Одеса, 16 травня 2025 року

Том 1

Одеса
2025

УДК 005.332.2(4):316.42(477)“364”“20”(062.552)
Є 24

*Рекомендовано до друку вченою радою
Національного університету «Одеська юридична академія»
(протокол № 8 від 16.05.2025 р.)*

За загальною редакцією **С. В. Ківалова**

Є 24 **Європейські орієнтири розвитку України: нові виміри у воєнний час** : у 2 т. : матеріали Міжнар.наук.-практ. конф. (Одеса, 16 травня 2025 р.) / за заг. ред. С. В. Ківалова. – Одеса : Фенікс, 2025. – Т. 1. – 772 с.
ISBN 978-617-8430-61-0

Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції «Європейські орієнтири України: нові виміри у воєнний час» містять результати наукових досліджень і практичних напрацювань вчених, фахівців і військовослужбовців, здійснені в умовах повномасштабної війни. У збірнику представлено як теоретичні, так і емпіричні дослідження у галузях філософії, загальної теорії держави і права, історії права, сучасних соціально-політичних процесів, соціології та психології.

Особливу увагу приділено аналізу загроз національній безпеці в конституційному, міжнародному та європейському правовому контекстах, а також питанням трудового, соціального, земельного, аграрного та екологічного права. Окремі розділи присвячено функціонуванню економіки та підприємництва в умовах євроінтеграції.

У збірнику також розглянуто проблематику цифрової трансформації, захисту інформації та кібербезпеки в умовах воєнного часу, методику викладання іноземних мов, перекладознавство, лінгвістику і журналістику. Висвітлено наукові здобутки в адміністративному, фінансовому, морському та митному праві, реформуванні судової системи, діяльності прокуратури, правоохоронних органів та адвокатури. Окремо проаналізовано питання кримінального права, кримінального процесу, кримінології, криміналістики, судової експертизи, медико-психологічного забезпечення правосуддя, а також аспекти цивільного, сімейного, господарського права, інтелектуальної власності та патентного судочинства. Розглянуто також актуальні питання діяльності бібліотек у закладах вищої освіти та фізичної підготовки здобувачів вищої освіти.

Збірник адресовано науковцям, викладачам, здобувачам вищої освіти, а також практикам у галузях права, економіки, соціології, політології, психології, філології, журналістики та кібербезпеки.

УДК 005.332.2(4):316.42(477)“364”“20”(062.552)

Відповідальний за випуск **М. Р. Аракелян**

ISBN 978-617-8430-61-0

© НУ «Одеська юридична академія, 2025
© Автори статей, 2025

Кулі-Іванченко Ксенія Костянтинівна РОЗВИТОК ГРОМАДЯНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА ТА ЙОГО ІНСТИТУТІВ ЯК СТРАТЕГІЧНИЙ НАПРЯМОК КОНЦЕПЦІЇ СОЦІАЛЬНОЇ ДЕРЖАВИ.....	183
Волкова Дарія Євгенівна КРАЩІ ПРАКТИКИ ЄС ЩОДО ВПРОВАДЖЕННЯ ЛЮДИНОЦЕНТРИСТСЬКОГО ПІДХОДУ В ДІЯЛЬНІСТЬ РЕЛІГІЙНИХ ОРГАНІЗАЦІЙ	186
Панасюк Віта Миколаївна ЕФЕКТИВНІСТЬ ПРАВОВИХ СТИМУЛІВ ТА ОБМЕЖЕНЬ В ПРОЦЕСІ СТАНОВЛЕННЯ ТА ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ КОНСТИТУЦІЙНОГО ПРАВОПОРЯДКУ	188
Животовська Ірина Юрійівна ЗАКОНОДАВЧЕ РЕГУЛЮВАННЯ МІЖЦЕРКОВНИХ ВІДНОСИН У ВИМІРІ НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ	191
Батан Юрій Дмитрович ПРАВО НА НАЦІОНАЛЬНУ БЕЗПЕКУ ЯК КОЛЕКТИВНЕ ПРАВО.....	195
Ігнатова Анастасія Сергіївна ОБМЕЖЕННЯ ПРАВ НАЦІОНАЛЬНИХ МЕНШИН ПІД ЧАС ВОЄННОГО СТАНУ: КОНСТИТУЦІЙНІ МЕЖІ	199
Козирь Дмитро Валерійович ЛОКАЛЬНА ДЕМОКРАТІЯ В УМОВАХ ВІЙНИ В УКРАЇНІ	203
Матковський Микита Сергійович ПРАВО ДОСТУПУ ДО ІНФОРМАЦІЇ ЯК КОНСТИТУЦІЙНА ГАРАНТІЯ В ДЕМОКРАТИЧНІЙ ДЕРЖАВІ	207
Бугасенко Каріна Вікторівна ДО ПИТАНЬ ЩОДО ТЕОРЕТИЧНОГО ОБҐРУНТУВАННЯ ВИОКРЕМЛЕННЯ ПРАВОВИХ ЦИКЛІВ.....	209

СЕКЦІЯ 5. МІЖНАРОДНЕ ПРАВО ТА БЕЗПЕКА, ПРАВА ЛЮДИНИ Й МІЖНАРОДНО-ПРАВОВА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ У ХХІ СТОЛІТТІ

Беҳруз Хашматулла МІЖНАРОДНЕ ПРАВО ПЕРЕД ОБЛИЧЧЯМ СУЧАСНИХ ГЕОПІЛІТИЧНИХ ВИКЛИКІВ.....	212
Аракелян Мінас Рамзесович ЕФЕКТИВНІСТЬ МІЖНАРОДНИХ МЕХАНІЗМІВ ЗАХИСТУ ПРАВ БІЖЕНЦІВ В КОНТЕКСТІ СУЧАСНИХ ГЕОПІЛІТИЧНИХ ВИКЛИКІВ.....	215
Сурілова Олена Олексіївна СПІЛЬНА ЗОВНІШНЯ ПОЛІТИКА ТА ПОЛІТИКА БЕЗПЕКИ ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ: СУЧАСНІ ВИКЛИКИ	217
Акіменко Юлія Юрійівна ДИФЕРЕНЦІЙОВАНА ЕКОНОМІЧНА ІНТЕГРАЦІЯ ЄС ЯК СКЛАДОВА ACQUIS ВНУТРІШНЬОГО РИНКУ ЄС	221
Белогубова Оксана Олександрівна ТОРГОВЕЛЬНА ДИПЛОМАТІЯ ЄС У КОНТЕКСТІ ЗБРОЙНОГО КОНФЛІКТУ МІЖ УКРАЇНОЮ ТА РОСІЄЮ	223
Грушко Мальвіна Валеріївна, Димов Кирило Борисович ПРОПОРЦІЙНІСТЬ І РОЗРІЗНЕННЯ У ПРАКТИЦІ ВЕДЕННЯ БОЙОВИХ ДІЙ: МІЖНАРОДНО- ПРАВОВИЙ АНАЛІЗ РОСІЙСЬКИХ АТАК НА ЦИВІЛЬНУ ІНФРАСТРУКТУРУ	225
Дронов Владислав Юрійович РОЛЬ НАЦІОНАЛЬНИХ РЕГУЛЯТОРІВ В СФЕРІ МЕДІА В ЗАБЕЗПЕЧЕННІ РЕАЛІЗАЦІЇ ПРАВА НА КОМУНІКАЦІЮ: НАЦІОНАЛЬНИЙ ТА МІЖНАРОДНИЙ АСПЕКТ	228
Каненберг-Сандул Оксана Костянтинівна ПОРУШЕННЯ ТЕРИТОРІАЛЬНОЇ ЦІЛІСНОСТІ ТА СУВЕРЕНІТЕТУ УКРАЇНИ В УМОВАХ ЗБРОЙНОЇ АГРЕСІЇ	230

4. Лазор К. Місцеве самоврядування в умовах відновлення України: виклики та перспективи. *Місцеве самоврядування в умовах відновлення України: виклики та перспективи* : матеріали Міжнар. круглого столу до Дня місцевого самоврядування в Україні (Київ, 9 груд. 2022 р.) / за заг. ред. Л. Г. Комахи, В. С. Колтун, Ю. Ф. Дехтяренка. Київ : Київ. нац. ун-ту ім. Тараса Шевченка. 2022. С. 84–55.

5. Потапенко В. Г., Баранник В. О., Бахур Н. В. Місцеве самоврядування як чинник стійкості тилу : Аналіт. доп. Київ, 2023. 54 с.

6. Klebowski W. Budzet partycypacyjne. Krótkahistoria i instrukcja obsługi. Warszawa, 2013. 237 s.

Ключові слова: децентралізація, збройна агресія, локальна демократія, місцева демократія, міське самоврядування, територіальні громади.

Keywords: decentralization, armed aggression, local democracy, local democracy, local self-government, territorial communities.

Матковський Микита Сергійович

*Національний університет «Одеська юридична академія»,
аспірант кафедри конституційного права*

ПРАВО ДОСТУПУ ДО ІНФОРМАЦІЇ ЯК КОНСТИТУЦІЙНА ГАРАНТІЯ В ДЕМОКРАТИЧНІЙ ДЕРЖАВІ

У сучасній демократичній державі право на доступ до інформації є однією з ключових конституційних гарантій, що забезпечує прозорість влади, підзвітність посадових осіб та реалізацію громадянами інших прав і свобод. Це право є не тільки елементом інформаційної відкритості, а й засобом контролю над публічною владою, запобігання зловживанням та корупції, а також основою для участі громадськості у врядуванні.

Конституція України закріплює право кожного на свободу думки й слова, а також на вільне отримання, зберігання і поширення інформації (стаття 34). Це положення є правовим фундаментом для формування загальної інформаційної політики держави, побудованої на принципах доступності, відкритості та справедливості. Більш конкретно це право врегульовується законом України «Про доступ до публічної інформації», який визначає порядок отримання інформації від органів державної влади та органів місцевого самоврядування [2].

У демократичній державі відкритість інформації є ключовим інструментом забезпечення довіри громадян до влади. Громадяни мають право знати, як приймаються рішення, яким чином розподіляються бюджетні кошти, яка кадрова політика проводиться в органах влади, які договори укладаються в інтересах суспільства тощо. Доступ до цієї інформації дозволяє людям формувати обґрунтовану громадську думку, брати участь у суспільному житті та впливати на процеси прийняття рішень.

Особливої ваги право на доступ до інформації набуває в умовах воєнного стану, як це спостерігається в Україні з 2022 року. Війна створює складні умови для реалізації прав і свобод громадян, проте доступ до достовірної та оперативної інформації в цей період має критичне значення. Люди повинні бути поінформовані про дії влади, гуманітарну допомогу, евакуацію, безпекові ризики. У таких умовах держава не тільки має дбати про збереження режиму секретності, а й забезпечувати громадян правом на істотну публічну інформацію, яка не загрожує національній безпеці.

Разом з тим, варто наголосити, що доступ до інформації має свої межі. Він не є абсолютним і може бути обмежений в інтересах національної безпеки, громадського порядку, захисту прав інших осіб, а також у зв'язку із захистом комерційної таємниці або персональних даних. Такі обмеження мають бути чітко врегульовані законодавством, бути необхідними та пропорційними. Це відповідає загальновизнаним міжнародним стандартам, зокрема практиці Європейського суду з прав людини, яка вимагає, щоб будь-яке обмеження цього права було передбачене законом і необхідним у демократичному суспільстві [1].

Окрім загального права на доступ до інформації, в Україні розвиваються спеціалізовані механізми забезпечення прозорості. Наприклад, впровадження електронного урядування, відкритих даних, порталів публічних коштів, декларацій посадових осіб, платформ електронної демократії (електронні петиції, голосування, опитування) створюють умови для ефективного використання громадянами їхнього права на інформацію. Такі інструменти не лише сприяють інформуванню суспільства, а й залучають його до процесів контролю та управління.

На практиці право на інформацію забезпечується також судовим захистом. Якщо громадянину відмовлено в наданні інформації без законної підстави або її надано в неповному чи викривленому вигляді, він має право звернутися до суду. Прецедентна практика українських судів засвідчує, що така форма захисту дедалі активніше застосовується і приносить реальні результати. Це свідчить про зростаючу правову культуру як у громадян, так і в представників державних інституцій.

Невід'ємною частиною реалізації права на інформацію є діяльність омбудсмена – Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини. Цей інститут відіграє особливу роль у захисті прав громадян, зокрема щодо інформаційної відкритості. Омбудсмен має право звертатися до органів влади з вимогами про надання інформації, реагувати на порушення прав на доступ, а також ініціювати зміни в законодавстві з метою вдосконалення механізмів реалізації цього права [3].

Таким чином, право доступу до інформації в демократичній державі виступає не лише декларативною нормою, а реальним дієвим інструментом взаємодії громадянина і держави. Воно гарантує прозорість публічної влади, підвищує рівень довіри в суспільстві, сприяє ефективній участі громадян у суспільному житті та формує основу демократичної культури. Попри існуючі виклики, зокре-

ма спричинені війною, Україна демонструє послідовність у підтримці та розвитку механізмів відкритості, що є ознакою зрілості правової держави.

Список використаних джерел:

1. Буроменський М. В. Право на доступ до інформації у практиці Європейського суду з прав людини. *Право України*. 2021. № 6. С. 37–42.
2. Про доступ до публічної інформації : Закон України від 13.01.2011 № 2939-VI. *Офіційний сайт Верховної Ради України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2939-17#Text> (дата звернення 09.04.2025 року)
3. Стаднік О. І. Право на доступ до інформації: правове регулювання та механізми реалізації. Харків : Право, 2020. 186 с.

Ключові слова: право на доступ до інформації, демократична держава, національна безпека, електронна демократія, прозорість влади.

Keywords: right of access to information, democratic state, national security, electronic democracy, government transparency.

Бугаєнко Каріна Вікторівна

*Національний університет «Одеська юридична академія»,
аспірантка кафедри конституційного права*

ДО ПИТАНЬ ЩОДО ТЕОРЕТИЧНОГО ОБҐРУНТУВАННЯ ВИОКРЕМЛЕННЯ ПРАВОВИХ ЦИКЛІВ

Правова система сучасної держави характеризується беззаперечною динамічністю. Саме риса динамічності правової системи створює необхідність подальшого осмислення закономірностей її розвитку, зокрема шляхом аналізу права як циклічного явища, що проходить через певні етапи самовдосконалення. Проблема виокремлення правових циклів залишається наразі малодослідженою, попри те, що має надзвичайно важливе значення для розвитку права.

Наразі поняття «правові цикли» правовою доктриною не визначено, водночас окремі наукові праці частково характеризують дане явище. Наприклад, О. Харитонов та Є. Харитонов розмірковуючи щодо рецепції римського права говорять про наступність права та, відповідно, вплив однієї правової системи на іншу [1]. Тобто правові цикли, як такі, не згадуються, але звертається увага на те, що розвиток правових систем та права відбувається не абстрактно, а через постійну взаємодію та діалог з іншими правовими системами. На думку В. Е. Копиткова, циклічність виступає парадигмою осягнення правової реальності, що дає змогу провести аналіз минулого, змодельувати майбутнє, простежити динаміку розвитку будь-яких правових явищ та процесів, зокрема законодавчу діяльність держави [2, с. 59].